

Kloosterkerk

'Thuis in de stad' – Jozua 5,13 – 6,17a-21 en Hebrëën 11,27-31

23 juni 2024 – ds. Rienk Lanooy

Deze dienst is ook (terug) te zien en te beluisteren via <https://youtu.be/Tta306anvwE>

Gebed om ontferming

Trouwe God,
hier baden wij
in het licht
van de langste dagen –
en we zien u er in weerspiegeld:
zon
die nooit ondergaat.
Hier baden wij
en hier bidden wij
dat uw licht
het werkelijk houdt
want wij weten
maar al te goed
hoe donker het kan zijn
in onszelf
bang voor wat ons te groot
en te machtig is
maar ook bang
voor het goede
waartoe we in staat zijn
en waar we toch maar niet
aan beginnen
O God
daarom bidden wij U...

Hier baden wij
in uw licht –
hoe ongerijmd
is het dan
dat wij elkaar
zo in de schaduw
kunnen zetten.
Is het onze onzekerheid
dat we ons
groter voordoen
dan we zijn
zijn we bang
dat er te weinig licht
op onszelf valt?
Wat is het toch
dat we ons
niet willen laten kennen
terwijl we er naar snakken
om gekend te worden
O God,
daarom bidden wij U...

Hier baden wij
in uw licht
dat telkens weer
over deze wereld opgaat
onverdroten
We zien het niet altijd
en het kan ons
ook niet altijd vinden,
dat licht,
verschanst als we zijn
achter hoge muren
die lange schaduwen
werpen
over wat uw daglicht
niet verdragen kan:
de harde taal
de ijzeren vuisten
de duistere praktijken
Komt ooit dat licht
dat geen schaduw kent?
O God,
daarom bidden wij U...

Bij de lezingen

In de bijbel begint het met een tuin en het eindigt met een stad, het nieuwe Jeruzalem en daar tussenin spelen veel verhalen zich af in de stad. Vandaag gaat het over de stad Jericho. Als het volk de slavernij van Egypte achter zich heeft gelaten en veertig jaar door de woestijn heeft gezworven op weg naar de vrijheid, staat het aan de poorten van het Beloofde Land. Daar doemt een stad op Jericho, met muren zo afschrikwekkend dat het nog maar de vraag is of ze er ooit binnen zullen komen, in dat land. Waar staan die muren voor en wat is er nodig om ze te laten vallen. De schrijver van de Hebrëënbriëf is er duidelijk over: *in geloof...* Horen we het verhaal van Jericho dat begint met een klein voorverhaaltje, niet zo bekend, maar wel helpend bij het verstaan van het geheel.

Preek

Wie in Florence om het Baptisterium, de doopkapel vlak naast de Dom, loopt, stuit aan de oostzijde op de afbeelding die Lorenzo Ghiberti maakte van het verhaal van de val van Jericho. Het gaat er nogal gemoedelijk aan toe. Je ziet een handjevol mensen, vreedzaam wandelen op de voorgrond, kinderen op de arm of hangend aan moeders rokken. Hier en daar staan een paar legertenten en op de achtergrond aan het hoofd van de stoet lopen koperblazers die de ramshoorns verbeelden. Daarachter wordt de ark gedragen, de heilige kist met de leefregels van de Eeuwige. Bijna niemand heeft aandacht voor de stad en haar muren die op de achtergrond

beginnen in te storten.

Wat een contrast: dit onschuldige, bijna kinderbijbelachtige tafereel, met het verhaal in het boek Jozua zelf. Dat lijkt immers op het eerste gezicht een veel strijdlustiger karakter te hebben. Het gaat er over weerbare mannen, strijders en ook over de goddelijke taak om, als de stad eenmaal gevallen is, alles en iedereen binnen haar muren over de kling te jagen, mannen en vrouwen, kinderen en bejaarden en al het vee. Misschien was u om die reden innerlijk al enigszins afgehaakt. Maar wie weet kan ik u toch verleiden om weer aan te haken om het verhaal opnieuw te lezen, maar dan anders, existentieel, als een verhaal van alle tijden, niet feitelijk, maar gelovig. Ik vermoed dat dat altijd zo gedaan is, temeer omdat de historische muren en poorten van de stad Jericho waarschijnlijk al niet meer bestonden ten tijde dat de Hebreeuwse slaven uit Egypte zich vestigden in Kanaän. Maar hoe dan wel?

Daarvoor neem ik u mee terug naar het begin van de lezing, naar die kleine, bijzondere scène die zich afspeelt in de buurt van Jericho. Jozua ontmoet daar een vreemdeling met getrokken zwaard. Je vraagt je onmiddellijk af: hoe uitnodigend is een beloofd land waar je met een zwaard tegemoet getreden wordt? Is dit nu het land waar je zo naar verlangde, het land van de vrijheid, je ware bestemming? Is dit nu het nieuwe begin waar je zo naar uitgekeken hebt? Het lijkt meer op een soort pushback, zoals de vluchteling in Noord-Afrika, die er bijna is en dan met geweld wordt teruggedreven in de woestijn – Het lijkt alsof je hoopvol je opwachting maakt in nieuwe groep, in je nieuwe familie, ja, misschien wel in de kerk, ook deze, en dat dan het gevoel je bekruipt dat je niet zomaar welkom bent, een vreemdeling zeker, die verdwaald is zeker.

Hier is het Jozua die die drempelervaring heeft, op de rand het beloofde land. Hij is er bijna. Maar zoals in zoveel oerverhalen blijkt ook hier de laatste hindernis de grootste te zijn. Voor hem staat een man op met een zwaard en daarachter doemt die denkbeeldige stad op, Jericho, met haar hoge torens, haar metersdikke muren, haar gesloten poorten, een onneembare vesting. Zoals Herakles als laatste en moeilijkste opdracht de driekoppige hellehond Cerberus uit de onderwereld moet verslaan zo staat hier Jericho als de laatste en meest ingewikkelde horde op weg naar het beloofde land. Er zal hier toch ook wel iemand zijn, die daar weet van heeft: dat er fasen in je leven zijn dat je de nodige obstakels moet zien te overwinnen tot die ene overblijft, die laatste, de lastigste, één waar je huizenhoog tegenop ziet: die alles of niets behandeling, die eindschriep, dat lastige gesprek, het aanvaarden na een ziekte dat dit het nu is. Het is de laatste drempel die je over moet om werkelijk verder te komen. Gemeente, dat is Jericho, en ieder mens kent zijn eigen Jericho.

Kijk, want dat oerverhaal gaat pas echt leven als het je eigen verhaal wordt. Je gaat de weg van het verlangen, door de woestijn, op weg naar waar het klopt tussen jou en de ander en tussen jou en de Eeuwige en op die weg is er van alles wat in de weg staat. Zojuist zong het koor die oude spiritual 'Joshua fit the battle of Jericho' en nu denk ik zomaar dat de tot slaaf gemaakten die dat zongen op hun plantages, ook niet dachten aan een historische gebeurtenis, maar aan hun eigen situatie, aan die grootste horde op weg naar hun vrijheid, aan het Jericho van hun slavernij en aan de hoop dat de muren van het racisme, de pijn, de uitbuiting eenmaal zouden vallen. En zo denkt het volk Israël in ballingschap in Babel bij dit verhaal aan zijn eigen bevrijding. Slecht heeft 't het er niet, maar toch is er die permanente onrust niet thuis te zijn. Niets meer te wensen en toch niet gelukkig, noemde Harold Kushner dat. Heilige onrust, niet op zoek naar de volgende kick, maar een onrustig hart dat op zoek is tot het rust vindt in U, o God (zoals Augustinus het zei). Want Jericho zit natuurlijk ook in jezelf, de muren die opbouwt in jezelf om je af te schermen van het ongemakkelijke, om het toch maar te houden bij het vertrouwde.

En wie is er die ze afbreekt, die muren?

Je denkt misschien toch allereerst dat je het zelf moet doen, je eigen beloofde land optuigen, je eigen geluk organiseren. Je zoekt nog iemand met wat peptalk, leest het boek met zeven beslissende adviezen, maar Jozua komt die man tegen met een zwaard. *Hoor je bij ons of bij de vijand?* is Jozua's vraag. Typisch hoe zwart-wit een mens doorgaans denkt. Voor of tegen? Maar de man antwoordt: *ik ben van het leger van de Heer*. Hij komt van elders, van buiten onze eendimensionale gedachtewereld. Hij komt van God, van bij die altijd weer nieuwe mogelijkheid. Daar op de drempel van het beloofde land, meldt de Eeuwige zich, als eens bij Mozes in de braamstruik. De God van de uittocht is dezelfde als die van de intocht. En daarom klinken hier dezelfde woorden: *Trek je schoenen van je voeten, want de plaats waarop je staat is heilig*.

Het beloofde land is een goedheilighand, d.w.z. je maakt het niet, je ontvangt het, het is het werk van onze handen, maar het is gave van God, het is niet wat je creëert, maar wat je vindt. Het is niet van ons, niet van het volk, het is vóór ons.

En dan is die man met zijn zwaard weer weg. Hij was er even zoals de Eeuwige er meestal is: als in een flits, een plots besef van heiligheid, een ervaring van volheid, van een dieper leven. Voor de een zit dat in een mystiek moment, voor de ander is het meer een zachte grondtoon in en onder je bestaan, niet altijd hoorbaar, maar soms klinkt hij dwars door de dikke muren van je bestaan heen om onhoorbaar weer te verdwijnen. En je kijkt op en beseft: maar Jericho is er nog, grimmig en onneembaar. En dan?

Ja, dat is dan toch wel bijzonder: er volgt namelijk geen bittere strijd, aangemoedigd door een geestelijkheid die de wapens zegent. Nee, wat volgt is, wat je zou kunnen noemen: liturgie, ritueel. Ja, er zijn weerbare mannen, maar ook priesters en achter de blazers volgt de ark met de woorden van God. 'Joshua fit the battle of Jericho', zingt de spiritual, maar Joshua doet eigenlijk niet zoveel. Hij organiseert, hij doet de logistiek, maar hij doet vooral zijn naam eer aan, die betekent 'God redt', niet hij! En zo gaan ze in processie rond om de stad, in opdracht van de Eeuwige. Doe het eenmaal daags... en dat zes dagen achter elkaar en doe het zevenmaal op de zevende dag. Het heeft alles wat de liturgie tot liturgie maakt: de herhaling van het ritueel, de muziek, de stilte, de aandacht en het geduld. Met de liturgie halen we immers God zelf niet de kerk binnen, maar met de liturgie maken we ruimte in onszelf om de Ene aan het woord te laten. In stilte bereiden we ons voor op de ontmoeting met de Eeuwige.

Zo vertelt het dit verhaal: niet door zelf het heft in handen te nemen, komen we in het beloofde land, in de ruimte van de Eeuwige. Het is niet Jozua die het obstakel Jericho uit de weg ruimt, maar het is God zelf. De vrijheid wordt niet geforceerd, maar zij wordt verkregen. In dat bestaan van ons dat het zo vaak wel moet hebben van controle, van eigenmachtigheid, doorbraken forceren, alles in eigen hand houden, vertelt het verhaal dat je de grootste dingen in je leven niet zelf kunt maken: liefde, kracht van de vergeving, blijvende hoop, ja het leven zelf. Simone Weil zei het zo: 'Het allerkostbaarste kan niet worden gezocht, maar moet worden afgewacht'. Dan komt het aan op vertrouwen.

Jozua laat de val van Jericho aan God over. In bijbeltaal heet dat, zoals we lezen in de Hebreeënbrieff: *In geloof vielen de muren van Jericho toen het volk er zeven dagen lang omheen getrokken was*. En hoe moet het dan met die opdracht aan Jozua om iedereen in de stad om te leggen? Misschien moeten we eerst gewoon zeggen: zo moet het niet gaan; het is zaak om verder te kijken. Naar Jona en Ninevé: de stad die door God gespaard wordt, hoe Jona zich ook

verheugd had op goddelijke wraak. Naar Zacharia, de profeet, met zijn woorden: *Niet door kracht en geweld, maar door mijn Geest, zegt de Heer*. Naar Jezus, die je opdraagt je vijand met liefde te bejegenen. En als er dan toch een diepere betekenis in schuilt, dan misschien deze: dat er krachten en machten zijn in je eigen leven, die je weghouden van het Beloofde Land, en die geen plek kunnen hebben in het Godsrijk: Geen diepere menselijke passie dan die van de wraak en de vergelding, en de koude, blinde haat. Met hen valt niet te marchanderen als het om jezelf gaat. Hen kun je beter achter je laten, eens en voorgoed.

Tenslotte nog even terug naar de doopkapel van Florence met aan de oostkant de deur met de afbeelding van de val van Jericho. Michelangelo was er zo van onder de indruk dat hij die deur, Porta del Paradiso noemde, de poorten van het paradijs. En misschien geldt die uitdrukking wel in het bijzonder de afbeelding van de val van Jericho. Pas als onze muren gevallen zijn, onze poorten voorgoed geopend, ontvouwt zich een nieuwe weg, de weg naar wat de Hebreënbrieff een beter vaderland noemt, naar de stad van God. Dan is het Paradijs niet ver en komen wij mensen als kinderen van God tot onze bestemming. Moge de Eeuwige ons daartoe geleiden...

Bron – Frits de Lange, Heilige onrust: een pelgrimage naar het hart van religie, Utrecht (Ten Have) 2017

Gebeden, stil gebed en onze vader

Trouwe God, wij danken u voor de kracht van de liturgie: voor de muziek de stilte de herhaling de verhalen en ten diepste de ontmoeting met u en met elkaar die de muren die wij diep in onszelf hebben opgetrokken kunnen laten vallen zodat er weer perspectief komt op dat Beloofde Land van ons bestaan.	node missen want soms kan er teveel zijn in ons leven de muren te hoog de toekomst te onzeker het leven te benauwend de wil te zwak zodat we niet verder komen niet dichterbij U niet dichterbij elkaar.	voor al die plekken waar onzichtbare muren mensen verdeeld houden, muren tussen rijkdom en armoede tussen kansen en geen kansen tussen een netwerk, een vangnet en er alleen voor staan tussen mensen die zich zorgen maken om deze aarde en die het zich misschien niet kunnen veroorloven om zich zorgen te maken tussen alles wat ons verdeeld doet zijn.
En daarom bidden wij voor wie dat perspectief	Wij bidden voor deze wereld waar telkens weer huizenhoge nieuwe muren worden opgetrokken en onderhouden tussen Palestijnen en Israëli tussen Cyprioten onderling tussen Korea en Korea tussen oost en west in Soedan en Congo	Wij bidden voor wie ziek zijn of herstellend en noemen met name en in stilte zeggen we wat ons persoonlijk bezighoudt
	Wij bidden	

*Wanneer u vaker inspiratie ontleent aan de preken en gebeden die klinken in de Kloosterkerk,
stellen wij u voor om een gift over te maken op NL 29 INGB 0000 0585 71 ten name van
Stichting Kloosterkerk.*

U steunt ons werk ermee!